

SUMARI

1. Valldemossa	9
2. Plaça de Sants (Barcelona).....	13
3. París.....	19
4. La Rambla (Barcelona)	25
5. Viena	31
6. Cartagena	37
7. Moscou.....	43
8. Roma.....	47
9. Bayreuth	53
10. Marsella	57
11. Salzburg.....	65
12. Màlaga.....	71
13. Nova York	77
14. El Born (Barcelona).....	85
15. Crush City (Texas)	91
16. Santiago de Cuba.....	97
17. Samara (Rússia).....	103
18. Miami.....	109
19. Bois de Boulogne (París)	119
20. Vilanova i la Geltrú.....	123

21. Barcelona.....	129
22. Anvers (Bèlgica) i Sant Feliu de Guíxols.....	135
23. Graben (Viena)	143
24. Taiwan.....	147
Coda.....	157
Agraïments.....	161
Obres protagonistes dels capítols senars	163

Pagès editors

I
VALLDEMOSSA

ELS QUEDAVA MITJA HORA ESCASSA DE LLUM, per això no li va semblar bona idea que Aurora i la petita Solange sortissin a fer un passeig. A més, feia estona que plovisquejava. Des de la banqueta del piano, Frédéric Chopin va donar un cop d'ull a través de la finestra i no hi havia dubte: la cosa tenia pinta d'empitjorar. Els núvols ho començaven a tapar tot i la foscor s'estava imposant abans d'hora. Va insistir, però ella ja s'havia abrigat i havia posat la bufanda a la nena:

—La meva filla porta tot el dia tancada a casa, Frédéric: necessita fer un tomb. Anem a buscar el Maurice i de seguida tornem.

Va quedar-se sol, amb la mà esquerra sobre les tecles i la dreta sobre la banqueta. Segur que el xàfec les enxamparia de ple. S'havia girat vent i, de tant en tant, se sentia una gota que xocava contra el vidre. Els seus dits van començar a moure's de manera autònoma. Sempre li passava el mateix: quan notava aquella pressió al pit, posava les mans sobre el teclat i sentia com els neguits s'anaven alliberant a través dels braços fins arribar a les mans. Un cop allà, com si fossin impulsos elèctrics, donaven vida als dits que premien les tecles convertint els neguits del pit en música.

De la mà esquerra va sorgir una melodia estranya, greu, entretallada. La seva vista, perduda i absent, es va fixar en una gota que lliscava per la finestra, i ara una altra, i una altra. El dit que premia el La bemoll es va compassar amb les gotes, i l'angoixa que representaven es va convertir en un obstinat: La bemoll, La bemoll, La bemoll... A poc a poc, la mà dreta va entrar en joc i va pintar una melodia plàcida, amorosa.

Aurora sempre feia el que li semblava i anava pel dret, però justament per aquesta llibertat i aquesta independència Frédéric s'havia enamorat d'ella. Era una dona diferent. A París la gent l'anomenava "la baronessa amb pantalons". Què en sabien ells d'Aurora? Al principi la va trobar freda, provocadora, distant. Però l'amor es va anar obrint pas. Ja feia uns mesos que vivien junts i no els anava pas malament: ell tocava el piano i ella publicava llibres sota un pseudònim masculí. Els fills d'Aurora —Maurice, de quinze anys, i Solange, de deu— tornaven a viure amb ella després de llargs litigis amb l'exmarit, però a Frédéric no el destorbaven gens: els agradava sentir-lo tocar el piano i, quan volien alguna cosa, acudien a la seva mare. De jove, Frédéric havia estimat una noia a la seva Polònia natal, però la cosa es va torçar: els pares de Konstanza no van voler que la noia es comprometés amb un músic sense futur, deien. Ell va marxar a estudiar a l'estranger i mai més no tornaria a trepitjar terra polonesa. Un cop instal·lat a París va deixar de banda l'amor i va consagrar la seva vida al piano. Però l'amor és persistent i s'amaga als llocs més inesperats. Va conèixer Aurora en una reunió a l'Hôtel de France —en aquell moment ella era la baronessa Dudevant— i uns mesos més tard ja quedaven d'amagat per fer-se petons i carícies.

La pluja queia cada cop amb més insistència, però el record d'aquelles primeres trobades amb Aurora impulsava les seves mans sobre el teclat sense deixar el La bemoll

convertit en l'eco de les gotes que xocaven contra la finestra. No haurien d'haver sortit a passejar. Quedaran xopes de cap a peus. Un núvol gris va tapar el cel i la melodia de la mà dreta es va aturar. La mà esquerra va atacar una sèrie d'acords cada cop més foscos. La modulació al mode menor va fer que el La bemoll es convertís en Sol sostingut i continués allà constant, insistent, amenaçador. Del piano sorgia una obscuritat cada cop més intensa: no solament quedaran xopes, segur que prendran mal, una relliscada entre les pedres, una esllavissada, potser un llamp.

Pocs dies després d'anul·lar —una vegada més— un dels seus concerts a la capital francesa, el metge li va recomanar que marxés uns mesos a algun indret més càlid: els seus pulmons ho agrairien. Ho va comentar amb ella i van decidir que passarien aquell hivern de 1838 a Mallorca, una illa idíl·lica, lluny del tràfec parisenc. Allà es podrien estimar sense fer cas als comentaris de la *haute société*. Van fer les maletes i a mitjans de desembre ja estaven instal·lats a la cartoixa de Valldemossa. Aquell lloc, però, cada dia els resultava més inhòspit. La gent no se'ls apropava per por al contagi i el clima no era l'esperat. Aurora, uns anys després, va escriure: “Tres-cents anys de retard separen Mallorca de la civilitzada França.”

La pluja es va desfermar. Ell ho havia vist venir, el desastre s'estava consumant. Les seves mans només obeïen el cor i no deixaven d'insistir en aquell La bemoll maleït, com un mall picant l'enclusa cada cop amb més intensitat. Els acords s'havien desplaçat a la mà dreta i una melodia colpidora, angoixant, ineludible com el destí, s'havia apoderat de la mà esquerra. No hi havia marxa enrere: segur que Aurora i Solange havien relliscat, havien caigut pendent avall, el riu les havia engolit i mai més no les tornaria a veure. El piano escopia amb fúria la desesperació més profunda.

Frédéric estimava amb passió la seva Polònia, però aviat va entendre que el futur era a París. Allà podia guanyar-se la vida com a professor, com a compositor i com a intèrpret. Però la seva personalitat, introvertida i solitària, li impedia de gaudir de la interpretació davant d'un públic nombrós. Feia pocs concerts i, encara que sempre eren un èxit, tres dies abans ja patia, no menjava, suava, es mostrava completament desencaixat i el més habitual era que, finalment, hagués de suspendre el recital. Només trobava consol assegut davant el piano, sol, amb paper pautat i tinta ben a prop. Posava les mans sobre les tecles i, a poc a poc, el seu cor anava deixant anar la tensió en forma de música.

Ell ja ho havia dit: no era un bon moment per sortir a passejar. Vençut per la fatalitat, va deixar que el destí dictés el desenllaç. Les llàgrimes omplien els seus ulls, però quan tocava el piano ja hi estava acostumat. No podia fer-hi res: qui manava era la música. Havia repetit aquella nota més de quatre-centes vegades quan, de sobte, un tímid raig de llum va entrar per la finestra. La pluja començava a escampar. Les gotes, ja més espaciades, picaven suaument contra la finestra i la melodia de l'inici va reparèixer. El La bemoll sonava menys tràgic, menys fosc. Potser no tot estava perdut. Potser encara hi havia esperança. La mà dreta va anar frenant el seu camí, l'esquerra continuava repetint la nota cada cop més lentament. Un acord de Re bemoll major va certificar el final.

Solange va aplaudir i Aurora se li va apropar per fer-li un petó. Feia estona que eren a casa i, per no distreure Frédéric, s'havien assegut a les cadires de l'entrada. Havien estat testimonis de la creació d'una peça meravellosa: el *Preludi op. 28 núm. 15 en Re bemoll "La gota d'aigua"*. A mitjans de febrer van decidir tornar cap a París. Aquella illa era insuportable.

PLAÇA DE SANTS (BARCELONA)

HISTÒRIES COM AQUESTA eren les que em mantenien fidel a les lliçons de piano. Feia tres o quatre anys que anava a classes, però ja començava a estar-ne una mica fart. El meu professor, el mestre Llavaria, també ho veia clar: jo no estava fet per convertir-me en solista de piano. Però a ell li anava el sobresou: feia uns anys que s'havia jubilat com a professor del conservatori i, amb els temps que corrien, no es podia permetre renunciar a la meva classe dels dijous. El Naranjito havia portat una certa esperança per temps millors, però la realitat s'havia imposat i res no havia canviat. Poc després, l'esperança s'havia transformat en una mena de gosset cubista anomenat Cobi i aviat arribaria en Curro, un ocellot amb nas de Pinotxo i cresta multicolor. Però cap d'ells tampoc no aconseguia millorar la vida de la gent que portava quaranta anys amb el cap cot i que feia només quatre dies que havien començat a aixecar els ulls per mirar endavant. Jo havia nascut el mateix any de la mort del dictador, encara que no vaig tenir-hi res a veure: la meva mare deia que si ho hagués sabut, m'hauria parit vint anys abans. El cas és que, a finals dels vuitanta, el mestre Llavaria defensava les meves lliçons i el seu sou com qui defensa la seva vida. Segurament es tractava exactament d'això.

Les classes les fèiem al pis del mestre, a la plaça de Sants. Ja m'havia fet tocar les lliçons dels llibres bàsics, les mateixes que des de feia cent anys tocaven tots els estudiants —el Clementi, l'àlbum de Schumann, els Czerny— i jo havia anat fent, però avançava molt lentament. Alguns dijous, després d'executar amb els meus dits una pàgina de l'Stamati, del Köhler o dels primers *Mikrokosmos*, el mestre Llavaria feia que no amb el cap, abaixava lentament la tapa del piano, em mirava als ulls i deia, per exemple:

—Has escoltat mai la *Cançó i dansa número 3* de Mompou?

Era el moment que jo esperava. En lloc de les vides dels sants, m'explicava les vides dels pianistes. El mestre Llavaria tenia molta traça narrant històries i jo em quedava embadalit. Quan acabava, li demanava que m'ensenyés a tocar alguna peça del protagonista d'aquell dia, però a vegades la cosa era complicada. Com volia tocar res de Chopin o de Liszt si amb prou feina podia amb Kabalevski? Per sortir del pas i mirar d'alleugerir la meva frustració, desviava l'atenció cap a algun aspecte de la història que podia interessar-me, com ara qüestions històriques del tipus:

—Sabies que a l'època de Chopin la tuberculosi estava molt estesa?

O potser:

—No t'he explicat mai que el piano amb què tocava Chopin no era ben bé com el nostre?

A vegades eren qüestions musicals, no estrictament pianístiques, que feien que, en arribar a casa, jo anés de cap a consultar l'enciclopèdia:

—Amb l'excusa de la gota d'aigua, Chopin va fer un dels *ostinatos* més impressionants de la història.

Així vaig descobrir que els pianos no sempre han tingut vuitanta-vuit tecles o que els *ostinatos* musicals són més habituals del que em pensava: des del *Canon* de Pachelbel

al *Bolero* de Ravel passant per la música pop i els insistents *riffs* del *rock & roll*. Van ser aquelles històries les que van aconseguir que jo continués anant a lliçó. Acabava d'entrar en l'adolescència i tenia el cap ple de pardals, però cada dijous, encara que no hagués tocat ni una sola nota durant tota la setmana al piano de casa, prenia la carpeta amb les partitures, agafava el metro a Fontana i baixava a plaça de Sants. El pis del mestre Llavaria era en una plaça molt transitada i sorollosa. Als baixos del seu bloc hi havia una farmàcia que sempre estava plena de gent. A vegades, per fer una mica de temps abans no fossin les sis en punt, jo hi entrava i em comprava una capseta de janoles. Després trucava al timbre del 4t 3a, ell m'obria pel porter automàtic, jo pujava amb l'ascensor i només d'entrar al seu pis, el món canviava. S'imposava el silenci i també una persistent flaire de Floïd, la mateixa loció per a després d'afaitar-se que utilitzava el meu pare.

Aquell pis era com un museu dels d'abans, ple d'andròmines fins a l'últim racó: gerros, paraigüers, tauletes, cadires, faristols de fusta, cortines espesses, fins i tot hi havia una arpa. No quedava ni un pam de paret lliure, totes estaven completament atapeïdes de quadres i, sobretot, de fotografies de músics, cantants, orquestres, corals i conjunts de cambra. En moltes d'elles hi apareixia el mestre Llavaria de jove. Jo sabia que era ell perquè ja en aquelles èpoques lluïa el mateix bigoti que tenia quan el vaig conèixer, un bigoti prim i poc poblat que li feia tenir un aspecte de personatge antic. Molt sovint vaig tenir la sensació que aquelles històries de dos-cents anys enrere que m'explicava, potser les havia viscut en primera persona.

El balcó del mestre Llavaria donava just sobre la plaça de Sants, però per aquelles finestres no hi entrava ni un soroll perdut, ni la vibració del motors dels autobusos, ni els crits de la canalla que jugaven a pilota. Em feia seure

davant del piano —un piano antic i imponent— i amb un senzill “Què tenim avui?”, començàvem la classe. Amb tota la paciència del món, el mestre Llavaria anava corregint-me la posició de les mans i de l’esquena (mai no vaig aconseguir una postura realment còmoda), apuntava digitacions a les partitures (que jo esborrava a casa meva i adaptava al meu gust), em feia cantar les melodies i, amb veu greu, les notes de la mà esquerra (això jo ho trobava molt divertit), em parlava de respiracions musicals (un concepte que em va costar molts anys d’entendre) i anàvem passant una lliçó i una altra. Al segon o tercer any ja vaig descobrir que amb mi no era gaire exigent. Pobre home, ell anava picant pedra i cada mes de juny em feia anar al Conservatori Municipal de Barcelona a fer l’examen de pas de curs.

Aquells exàmens els podríem haver fet al pis del mestre Llavaria i jo m’hauria estalviat molts nervis i patiments. Per a mi, examinar-me al conservatori era com estar en una pel·lícula antiga aturada en el temps. Any rere any es repetia la mateixa escena exactament igual: els nois i noies que ens examinàvem per lliure —érem entre vint i trenta, segons l’any— entràvem a una sala, ens assèiem en cadires i miràvem cap endavant amarats d’angoixa: allà al davant hi havia el piano, transformat en un monstre devorador d’infants, i una taula gran darrere la qual s’asseia el tribunal format per tres persones que, als meus ulls, eren com morts vivents. El mestre Llavaria acompanyava els seus deixebles, ens deixava asseguts a les primeres fileres i anava a saludar els membres del tribunal. Intercanviava unes frases amb ells, reien una mica i després passava per davant nostre, ens desitjava bona sort i s’asseia al final de l’aula. Sobre la taula del jurat hi havia la terrible campaneta que feien sonar quan ja en tenien prou d’escoltar la interpretació de l’alumne de torn. Sempre t’aturaven a mitja obra. Mai no et deixaven acabar: clinc, clinc, clinc, cliiiiiinc!

Les lliçons amb el mestre Llavaria van durar fins que vaig complir els dinou anys. Havien passat vuit o nou anys des que vaig entrar en aquell pis per primera vegada. Vuit o nou anys agafant el metro, pujant en aquell ascensor, olorant el Floïd de l'ambient, aprenent a tocar el piano —d'aquella manera— i escoltant la vida i miracles dels grans músics de la història. Van passar les olimpíades i aquell cop semblava que sí, que alguna cosa havia canviat: eren anys d'eufòria, de bonança, de grans escàndols de corrupció política i empresarial que no sortirien a la llum fins anys després, però que tothom tolerava mirant cap a una altra banda. En l'últim examen que vaig fer al conservatori, l'any 1994, em van donar el títol professional i el mestre Llavaria em va dir:

—Noi, jo no et veig fent els estudis de virtuosisme. Si et sembla, deixem-ho aquí.

I ja està. La meva etapa de formació havia arribat al final. Alguns dels meus companys em consideraven afortunat perquè podia estudiar música i prou. Jo ho trobava una cosa ben normal, però per a ells la música era de més a més: a casa els feien estudiar una carrera “de veritat” i la música quedava en segon pla. En el meu cas, estudiava música perquè no em motivava cap altra cosa, i a casa meva ja els semblava bé. La veritat, però, era que tampoc semblava que jo estigués especialment dotat per a l'art dels sons. En qualsevol cas, als dinou anys ja tenia el títol professional de piano i podia començar a guanyar-me la vida donant classes. No cal dir que, de donar classes, no en tenia cap ganes.

A finals de juny, el meu pare em va donar un paper amb un número de telèfon:

—Ha trucat el mestre Llavaria i m'ha dit que et posis en contacte amb aquests. Busquen un pianista. Tu mateix.

Vaig trucar i em van oferir anar de pianista a l'orquestra del *Don Juan*, un creuer de la Trasmediterrànea que feia el tomb per diferents ports segons la temporada. Estava molt

ben pagat, però potser no trepitjaria Barcelona en mesos. Aquell vespre ho vaig comentar a casa i la meva mare em va preguntar:

—I què? Els diras que sí o que no?

Jo ja els havia dit que sí. Havia d'anar al port l'endemà i signar el contracte. Em vaig passar els primers anys de pianista professional navegant pel Mediterrani, per l'estret de Gibraltar i fins i tot per les Antilles. A bord del *Don Juan* vaig descobrir que el mestre Llavaria sempre havia tingut raó: jo no estava fet per al virtuosisme.

Pagès editors

© del text: David Puertas Esteve, 2019
© d'aquesta edició: Pagès Editors, S L, 2019

Sant Salvador, 8 — 25005 Lleida

www.pageseditors.cat

editorial@pageseditors.cat

Primera edició: juny de 2019

ISBN: 978-84-1303-104-0

DL L 628-2019

Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, SL

www.bobala.cat

∫ imprès a **lleida** ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.